

Pakiet regulacji prawnych, zwany Fit for 55, zakłada umożliwienie osiągnięcia 55% redukcji emisji dwutlenku węgla w 2030 roku w skali całej Unii Europejskiej względem roku 1990. Jest to odpowiedź Unii Europejskiej na oczekiwania społeczeństwa obywatelskiego oraz ustalenia międzynarodowej polityki klimatycznej, tzw. Porozumienie paryskie, które wzywają do szybszego ograniczania emisji gazów cieplarnianych w krajach wysoko rozwiniętych. Wcześniej cele Unii Europejskiej przyjęto w 2016 roku na poziomie 40% do roku 2030 względem 1990 roku.

Pakiet zawiera regulacje prawne m.in. w zakresie zwiększenia celów redukcji emisji gazów cieplarnianych (tzw. prawo klimatyczne), transportu, budownictwa, efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, opodatkowania energii czy nałożenia opłat za emisje poza terenem Unii Europejskiej. Regulacje te są negocjowane i uchwalane sukcesywnie w instytucjach Unii Europejskiej od 2021 roku. Obecnie przyjęto ok. 60% wszystkich planowanych regulacji zarówno przez Komisję Europejską, Radę Europejską oraz Parlament Europejski.

Za przyjęciem całego pakietu opowiedziała się większość rządów krajów Unii Europejskiej. Poszczególne kraje mają wątpliwości jedynie do szczegółowych ustaleń różnych części pakietu. Wobec propozycji Fit for 55 pojawiają się skrajne opinie – często całkiem nieprawdziwe. W tej publikacji chcemy wyjaśnić co jest prawdą, a co mitem w niektórych z tych przypadków.

OBALAMY MITY FIT FOR 55

Mit: Unia Europejska, wprowadzając pakiet Fit for 55, zwiększy cel klimatyczny z 40 do 55% ograniczenia emisji dwutlenku węgla do roku 2030, ale spowoduje bankructwo Polski i Polaków, gdyż koszty tej operacji mają nas dodatkowo kosztować 190 mld euro w okresie 2021–2030.

Prawda: Według raportu banku PEKAO SA z grudnia roku 2021 łącznie koszty polityki klimatycznej dla okresu 2021–2030 w wariantach 40% redukcji emisji wyniosą 338 mld euro, w wariantach 55% redukcji 527,5 mld euro. Zwiększenie kosztów w związku z Fit for 55 dla polskiej gospodarki według tego raportu wyniesie 189 mld euro w całym okresie. Lukę brakujących nakładów inwestycyjnych na realizację pakietu w Polsce oceniono na 300 mld euro. **Kwoty te sprawiają wrażenie wysokich, ale w skali całej polskiej gospodarki 300 mld euro rozliczone na 9 lat stanowi niecałe 2% rocznego PKB.**

Według think-tanku WiseEuropa w Europie jest dostępny nadmiar środków finansowych na realizację założeń pakietu Fit for 55%. Środki te są dostępne także dla Polski. Nie jest to jedynie Krajowy Plan Odbudowy, który do 2026 roku może stanowić aż 6,1% wartości PKB. Nie są to także tylko środki innych funduszy europejskich. Są to również pieniądze budżetu państwa, przedsiębiorstw oraz obywateli. Wiele inwestycji w ramach polityki klimatycznej będzie realizowanych bez dotacji publicznych, ponieważ są one opłacalne. Inwestorzy prywatni już dziś chętnie sięgają we własnym zakresie po inwestycje w odnawialne źródła energii czy termomodernizację.

Wprowadzanie rozwiązań z zakresu polityki klimatycznej, które Fit for 55 ma przyspieszyć, czyli dodatkowe inwestycje w odnawialne źródła energii, termomodernizację budynków, zakup samochodów elektrycznych czy zwiększanie skali transportu publicznego będzie sprzyjało także ograniczeniu kosztów zakupu energii dla obywateli i przedsiębiorstw. Polityka klimatyczna zmierza bowiem do zmniejszenia zużycia i importu paliw kopalnych w Polsce. **W okresie 2010–2020 Polska poniosła 225 mld zł kosztów importu paliw, a w samym 2022 roku ponad 200 mld zł. Tych kosztów unikniemy.**

Mit: Tylko z powodu polityki klimatycznej drastycznie wzrosną ceny energii dla każdego z nas. Już dziś polityka klimatyczna odpowiada za 60% ceny energii dla Polaków.

Prawda: Koszty zakupu energii według różnych scenariuszy wielu ośrodków analitycznych do 2030 roku na pewno będą rosły niezależnie od tego, czy polityka klimatyczna będzie realizowana, czy nie. Głównym czynnikiem wzrostowym będą rosnące ceny surowców energetycznych: węgla, ropy naftowej i gazu ziemnego. Przy czym ceny tych surowców będą rosły bez względu na funkcjonowanie systemu handlu emisjami, będącego częścią polityki klimatycznej. W wyniku tego ceny produkowanej energii wzrosły co najmniej o 50% (według cen na giełdzie energii), tuż po agresji Rosji na Ukrainę.

System handlu emisjami w Unii Europejskiej, tzw. ETS, został wprowadzony po to, by szybciej zwiększyć różnicę w kosztach produkcji energii pomiędzy paliwami kopalnymi a odnawialnymi źródłami energii i dzięki temu stymulować inwestycje w ten drugi rodzaj źródeł energii. System taki funkcjonuje także w części stanów USA czy Chinach, w tym samym celu. **Według think tanku Forum Energii w Polsce w 2022 roku koszty emisji wpływały na cenę energii stanowiąc maksymalnie 23% jej wartości dla konsumenta korzystającego z taryfy G11.**

Jednak cały przychód z mechanizmu handlu emisjami trafił do budżetu państwa, który dzięki temu mógł inwestować w środki ograniczające emisje gazów cieplarnianych, a więc także te zmniejszające cenę energii. **Zatem ETS może oddziaływać także w kierunku obniżenia cen energii, jeśli rząd danego kraju potrafi odpowiednio zainwestować uzyskane w ramach tego mechanizmu środki finansowe.** W 2022 roku budżet Polski uzyskał środki 25 mld zł na tego typu inwestycje, ale niestety nie są znane cele, na które zostały one przeznaczone.

Mit: Unia Europejska zakazuje rejestracji samochodów spalinowych od roku 2035. Będzie można używać tylko samochodów elektrycznych.

Prawda: Unia Europejska wprowadziła przepisy ustanawiające cele w zakresie emisji dwutlenku węgla z nowych samochodów osobowych oraz lekkich samochodów użytkowych od roku 2035. Przepisy te zobowiązują wszystkich producentów i importerów samochodów sprzedających nowe pojazdy na terenie Unii Europejskiej, aby od 2035 roku sprzedawali pojazdy wyłącznie o emisji mniejszej o 100% w stosunku do roku 2021. W praktyce w 2035 roku na terenie Unii Europejskiej sprzedawane fabrycznie nowe samochody nie będą mogły emitować w ogóle dwutlenku węgla.

Przyjęte przez Unię Europejską przepisy dotyczą sprzedaży nowych pojazdów przez producentów i importerów nowych samochodów. Żadne nowe przepisy nie zostały przyjęte w zakresie rejestracji samochodów. W szczególności **nowe prawo nie zakazuje rejestracji pojazdów spalinowych zarówno przed, jak i po 2035 roku.**

W nowych przepisach Unii Europejskiej nie zakazuje się żadnej technologii napędu pojazdów. **Samochody bezemisyjne sprzedawane od 2035 roku będą mogły być zarówno spalinowe, elektryczne, jak i stosować innego rodzaju napędy.** Jedynym warunkiem jest brak możliwości emisji dwutlenku węgla z silnika w trakcie jego użytkowania. Dziś znane technologie bezemisyjnego napędu pojazdów to m.in. silniki elektryczne, wodorowe. Możliwe, że do 2035 roku pojawią się jeszcze inne rozwiązania technologiczne.

Mit: Unia Europejska chce pozbawić nas możliwości korzystania z naszych domów. Na proces modernizacji budynków zostaną nałożone wymagania niemożliwe do spełnienia, a bez ich spełnienia właściciel nie będzie mógł sprzedać domu albo go utrzymywać.

Prawda: W Unii Europejskiej na państwa członkowskie zostały nałożone obowiązki wynikające z dyrektywy o standardach energetycznych dla budynków. Po raz pierwszy ustawa została przyjęta w 2010 roku, a ostatnie obowiązujące poprawki pochodzą z 2018 roku.

W 2021 roku Komisja Europejska przedstawiła propozycję dalszych zmian dyrektywy. Propozycja zawiera m.in. wprowadzenie klas efektywności energetycznej budynków oznaczonych na wzór sprzętu AGD literami od A do G, obowiązek renowacji wszystkich krajowych budynków publicznych i prywatnych niemieszkalnych do klasy E do 2030 roku, a budynków prywatnych mieszkalnych do klasy E do 2033 roku.

Dyrektywa nie mówi nic na temat zakazu korzystania z domów niespełniających standardów energetycznych lub konieczności ich opuszczenia. Dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie do finansowego wspierania osób posiadających domy wymagające renowacji energetycznej. Dyrektywa nakazuje także znoszenie barier dla renowacji energetycznej budynków.

Budynki o najniższych klasach efektywności mają być łatwiej identyfikowane przez instytucje państwowe udzielające wsparcia w renowacji budynków. Budynki o najgorszej klasie energetycznej, czyli G, mają być preferowane w dostępie do finansowania oraz ułatwień w przeprowadzaniu renowacji, tak aby je wszystkie udało się wyremontować do końca 2033 roku. Budynki o najgorszej klasie efektywności G to będzie co najwyżej 15% wszystkich budynków w danym kraju w roku wprowadzenia krajowych przepisów wprowadzających klasy energetyczne.

Mit: Polskie rolnictwo straci na Fit for 55. Rolnicy otrzymają mniej dopłat, a produkcja żywności będzie mniej konkurencyjna i droższa.

Prawda: Fit for 55 zawiera rozwiązania, które mają na celu zwiększenie powierzchni zagospodarowania terenu, w sposób zwiększający pochłanianie dwutlenku węgla z powietrza w stosunku do stanu dzisiejszego. Zarówno środki dla wsparcia dochodów gospodarstw rolnych (I Filar Wspólnej Polityki Rolnej), jak i przeznaczone na rozwój obszarów wiejskich (II Filar WPR) powinny być wykorzystane zgodnie z celami Europejskiego Zielonego Ładu, a w szczególności strategii „Od pola do stołu”. Oba dokumenty zakładają osiągnięcie neutralności klimatycznej w rolnictwie i całym łańcuchu żywnościowym do 2050 r. Polski Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, z budżetem środków UE w wysokości 25 mld euro przewiduje działania, które mają obniżyć emisyjność produkcji rolnej oraz przyczynić się do zwiększenia ochrony środowiska. Należą do nich przede wszystkim ekoschematy (25% środków) oraz interwencje zawarte w II Filarze, w tym inwestycyjne, zalesieniowe, a w szczególności rolnictwo ekologiczne.

Głównym założeniem ekoschematu „Rolnictwo węglowe” jest taka ochrona gleb na gruntach rolnych, aby dzięki odpowiedniemu nawożeniu, stosowaniu zmianowania, płodozmianu oraz uprawy bezorkowej, a także utrzymywaniu poza sezonem produkcyjnym stałej okrywy roślinnej doprowadzić do znacznego ograniczenia emisji dwutlenku węgla, metanu i azotu z pól uprawnych. Jednakże pomimo globalnie wyższego udziału emisji z przemysłowej produkcji zwierzęcej niż wszystkich środków transportu na świecie – ekoschemat „Dobrostan zwierząt” nie jest bezpośrednio powiązany z celem mitygacji klimatycznej i zwiększenia ochrony środowiska w rolnictwie. Bardziej na ten cel został skierowany ekoschemat dotyczący ekstensywnego wykorzystania trwałych użytków zielonych (tzw. TUZ-ów) oraz ekoschemat odnoszący się do wyłączenia 7% terenów rolniczych spod produkcji rolnej. Dotyczy to zwłaszcza terenów zalewowych, bagien i mokradeł, których udział w redukcji emisji gazów cieplarnianych jest kluczowy.

Mówią w pewnym uproszczeniu, gleba powinna być doprowadzona do stanu, w którym staje się odbiorcą CO₂ z atmosfery, a nie jego emitentem, a jednocześnie zwiększa się jej możliwość retencjonowania wody. Ma to zasadnicze znaczenie dla ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, gdyż w Polsce przeważają gleby piaszczyste, a średni poziom węgla w glebie wynosi 21,0 g/kg, podczas gdy średnia europejska to 43,1 g/kg. Rolnictwo ekologiczne, w którym zabronione jest stosowanie nawozów mineralnych i syntetycznych środków ochrony roślin, jest w obecnej chwili systemem produkcji rolnej o najwyższym potencjale ochrony gleb i jego rozwój powinien być priorytetowy w polskiej polityce rolnej.

Środki z WPR są skierowane do osób bezpośrednio użytkujących tereny rolnicze, nie ma zatem żadnych przeciwwskazań, by to użytkowanie nie zostało połączone z wykorzystaniem ekoschematów i innych interwencji ze środków UE. Problemem pozostaje jednak doradztwo w tym zakresie i zrozumienie przez rolników relacji pomiędzy praktyką rolniczą a ochroną środowiska i klimatu – pomimo że doświadczają negatywnych skutków zmian klimatu w postaci suszy, przymrozków późną wiosną, nawałnych deszczy i innych ekstremalnych zjawisk pogodowych. Istnieje zatem wsparcie

finansowe w ramach WPR zgodne z założeniami Fit to 55, gwarantujące długoterminową wydajność produkcji rolnej dzięki dbałości o ekosystemy, o ile zostanie ono wykorzystane rzeczywiście zgodnie z celami ochrony środowiskowo-klimatycznej.

Mit: Fit for 55 to nowe podatki za paliwa do transportu i ogrzewanie. To potężne uderzenie w nasz dobrobyt i dodatkowe koszty dla gospodarstw domowych, które wywołają biedę.

Prawda: Pakiet Fit for 55 faktycznie zakłada nałożenie nowych opłat, które mogą zwiększyć cenę ciepła oraz paliw dla pojazdów. Opłaty te będą wiążące się z wdrożeniem systemu handlu emisjami dla paliw przeznaczonych do wykorzystania w budynkach i transporcie, tzw. ETS2. Według raportu Polskiego Instytutu Ekonomicznego z czerwca 2020 roku po wdrożeniu tego systemu do 2040 roku koszty dla 20% najuboższych gospodarstw domowych dla zużycia ciepła mogłyby wzrosnąć o 44%, a dla zużycia paliw transportowych o 50%. Mogłoby tak być przy najwyższych cenach uprawnień do emisji wynoszących ok. 180 euro/tonę. Dyrektywa wprowadzająca nowy system ETS2 wprowadziła w nim ograniczenie ceny uprawnień do emisji do 45 euro/tonę do końca 2029 roku.

Nowe wyższe koszty ETS2 poniosą jedynie ci, którzy wciąż będą korzystać z gazu ziemnego, węgla i produktów z ropy naftowej. Kosztów tych nie poniosą ci, którzy wcześniej wymienią swoje źródła ciepła na nieemisyjne, np. pompy ciepła połączone z fotowoltaiką, albo będą korzystać z nieemisyjnych środków transportu, np. transportu publicznego, rowerów, samochodów elektrycznych. Aby przyspieszyć takie zmiany dla gospodarstw domowych, udostępnia się liczne programy dofinansowania z funduszy krajowych i europejskich. Z funduszy tych czerpią krajowe programy dotacyjne takie jak „Czyste Powietrze” – dofinansowanie do wymiany źródeł ciepła w domach, „Mój Prąd” – dofinansowanie do źródeł energii elektrycznej, oraz „Mój Elektryk” – dofinansowanie do zakupu pojazdów elektrycznych.

Unia Europejska wraz z wdrożeniem systemu ETS2, co stanie się dopiero od 2027 roku, uruchomi także

specjalny fundusz mający łagodzić koszty z nim związane dla najuboższych gospodarstw domowych – Społeczny Fundusz Klimatyczny. **Polska może otrzymać w tym systemie według wstępnych szacunków 9-12 mld euro** tylko do 2030 roku. Sposób ich wydatkowania określi polski rząd zgodnie z celami funduszu, czyli finansowaniem tymczasowego bezpośredniego wsparcia dochodów dla gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji oraz wspieraniem działań i inwestycji, które zmniejszają koszty dla gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji. **Plan tego wydatkowania ma być przygotowany do 30 czerwca 2025 roku w konsultacji ze społeczeństwem.** Ponadto ETS2 to będą także dochody do budżetu państwa otrzymywane poza tym funduszem.

Przy wdrażaniu w 2008 roku pierwszego systemu handlu emisjami dla sektora energetycznego, analizy także ostrzegały, że wywoła on drastyczny wzrost kosztów energii, a w efekcie spadek dochodu rozporządzalnego najuboższych gospodarstw domowych i wzrost udziału kosztów energii w budżetach domowych z 11 do 15%. Wzrost kosztów energii faktycznie nastąpił i to dodatkowo w sytuacji spowolnienia finansowego wywołanego kryzysem finansowym w USA i strefie euro, ale w Polsce stale w tym okresie rosły dochody ludności, co spowodowało, że nie nastąpił spadek poziomu życia. **Mimo wdrożenia ETS następował wzrost poziomu dochodów rozporządzalnych gospodarstw domowych, tak jak PKB, w całym okresie od 2004 do 2019 roku. Podobnie może być z wdrażaniem Fit for 55.**

Mit: Wszystkie zmiany Fit for 55 radykalnie obniżą konkurencyjność polskiej gospodarki. Polska będzie wyjątkowo obciążona konsekwencjami polityki klimatycznej, bo to u nas najwięcej energii produkuje się z węgla.

Prawda: Faktycznie w Polsce najwięcej energii produkuje się z węgla. **W 2021 roku ok. 85% energii elektrycznej było produkowane z paliw kopalnych. Tylko z węgla pochodziło 72% energii elektrycznej. Struktura produkcji energii zmieniła się niewiele od 2008 roku, kiedy to z paliw kopalnych produkowaliśmy ok. 95% energii.** Właśnie wtedy kierunek polityki klimatycznej Unii Europejskiej został wytyczony i zaakceptowany także przez Polskę. Kierunek ten to wycofywanie paliw kopalnych z produkcji energii celem ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. Polska mimo otrzymania olbrzymich środków finansowych na realizację takiej polityki od 2007 roku, dotychczas wciąż opóźniła jej wdrożenie na swoim terytorium, co potwierdził m.in. raport NIK, sama ryzykując utratę własnej konkurencyjności¹.

¹ Przykłady takich opóźniających transformację decyzji administracji krajowej to:
– zasada 10H dla elektrowni wiatrowych na łódzie – czyli praktyczny zakaz ich budowy w całym kraju, która obowiązywała od 2016 do 2022 roku;
– wprowadzenie systemu opustów dla małych producentów energii od 2016 roku, która obniżała korzyści w stosunku do wcześniej uchwalonej, ale nigdy nie wdrożonej taryfy feed in;
– wprowadzenie systemu tzw. rezerwy mocy w sposób umożliwiający finansowanie z niego elektrowni węglowych, a nie jedynie niskoemisyjnych;
– brak jakiegokolwiek systemu wsparcia dla inwestycji w biogazownie rolnicze oraz geotermalne;

Supported by:

on the basis of a decision
by the German Bundestag

PORTAL NA TEMAT ZMIAN KLIMATU - INSTYTUT NA RZECZ EKORozwoju

Unia Europejska jest świadoma tego, że wdrożenie Fit for 55 może ograniczyć konkurencyjność nie tylko polskiej, ale i unijnej gospodarki na tle innych krajów świata w wybranych sektorach. Źródłem tego ograniczenia może być wzrost kosztów energii związany z funkcjonowaniem europejskiego systemu handlu emisjami (ETS). Dlatego funkcjonowanie tego systemu rozszerza się na kraje poza Unią Europejską za pomocą mechanizmu CBAM – dostosowania cen na granicy Unii z uwzględnieniem emisji CO₂. W wyniku tego mechanizmu, produkty sprowadzane spoza UE, gdzie występuje nieobłożona opłatami emisja gazów cieplarnianych przy ich produkcji, będą obłożone opłatą na rzecz Unii Europejskiej w wysokości równej opłatom za emisje występującym w granicach Unii.

Mechanizm CBAM ma spowodować, że przemysł i usługi, które w wyniku funkcjonowania systemu ETS w granicach UE oferowały droższe usługi niż nieobjęci opłatami klimatycznymi producenci zza granicy, teraz nie będą odczuwały tej różnicy. Dla większości polskich producentów powinno to być rozwiązanie korzystne, bo aż 75% polskiego eksportu prowadzimy wewnątrz Unii Europejskiej. Tym mechanizmem Unia Europejska będzie także nakłaniała inne regiony świata do realizacji polityki klimatycznej zgodnej z Porozumieniem paryskim.

Jednak kwestia konkurencyjności Polski i Unii Europejskiej wykracza poza koszty sektorów energochłonnych. Na świecie toczy się konkurencja o rozwój zielonych technologii. Fit for 55% ma stworzyć przewidywalny rynek dla rozwoju tych technologii w Unii Europejskiej, aby w przyszłości móc stać się liderem w ich produkcji. To może się udać.

Pełne wersje opisów wraz z odwołaniami opublikowano na portalu www.chronmyklimat.pl

Informacja o autorach i sponsorach publikacji:

Autorzy: dr Wojciech Szymalski, Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju, www.pine.org.pl; Justyna Zwolińska (mit o polskim rolnictwie).

Publikacja jest wspierana przez dotację z instrumentu finansowego UE LIFE oraz z Europejskiej Inicjatywy Klimatycznej (EUKI) niemieckiego Federalnego Ministerstwa Gospodarki i Działań w dziedzinie Klimatu (BMWK). Konkurs EUKI na pomysły projektów jest realizowany przez Deutsche Gesellschaft für International Zusammenarbeit (GIZ). Poglądy wyrażone w publikacji nie mogą być traktowane jako oficjalne oświadczenia donatorów.

INSTYTUT
NA RZECZ
EKORozwoju